

Generaal von Böhn

Na de bezetting van Brussel de 20^e augustus 1914 verliep er geen dag meer, die niet een of andere beroering onder de bevolking bracht. Kleine Duitse patrouilles doken overal op vlakbij de poorten van Gent, en leverden de in getal sterkere Belgen, die bestonden uit regelmatige troepen, vrijwilligers en burgerwachten veel werk. Ze lieten bij de schermutselingen doden, gekwetsten en gevangenen.

De zware beschieting van Mechelen, die men te Gent duidelijk kon waarnemen, bracht weer de mensen aan het vluchten en duizenden mannen, vrouwen en kinderen, die have en goed in de steek gelaten hadden, kwamen naar Gent en zochten slaapgelegenheid in het smerige stro van het feestpaleis.

De verslagenheid der Gentenaars groeide met de dag en zelfs wanneer de gevluichte militaire gouverneur terugkeerde, werd de stemming er niet beter op. Het volk zegde: "Die trapt het toch weer zo rap af als hij gekomen is".

De patriotten met hun volle kelders en voorraadkamers en prachtwoningen, die niet besmet werden door de inkwartiering van het vluchtelingenras, wisten altijd te verzekeren, dat men moest volhouden tot het bittere einde. Ze vertelden altijd weer van de reusachtige Duitse verliezen en de honger en de demoralisatie, die de weerstandskracht van de vijandige soldaten gebroken had en ze meldden, dat

een aanzienlijk aantal Pruisen, waaronder een bloedeigen zoon van de keizer, gesneuveld waren. Buiten dat kon men er zeker van zijn, dat Antwerpen oninneembaar zou blijken, niettegenstaande al de Duitse 42 cm kanonnen.

De 27^e augustus werd de Gentse burgerwacht weer onder de wapens geroepen. Een transport van zeven Duitse krijgsgevangenen aan het Zuidstation trok alle aandacht. De gendarmen brachten de volgende dag nog drie Duitse gevangenen binnen, namelijk twee jagers en een kurassier. Ze werden naar Antwerpen gevoerd en aan het station vergast op bier en boterhammen; de talrijke mannelijke en vrouwelijke toeschouwers stonden verbaasd.

De 2^e september verspreidde zich het gerucht door de stad, dat de belegering van Antwerpen begonnen was en de volgende nacht werd boven de stad een Zeppelin-luchtschip bemerkt, dat in de richting van Antwerpen vloog. Alle lichten werden uitgedoofd; er kwam een hospitaaltrein uit Mechelen en de zieken van die stad werden te Gent ondergebracht.

De 4^e september was het nieuws bekend, dat de Franse regering van Parijs naar Bordeaux gevluht was en dat Oostenrijk aan België de oorlog verklaard had. Deze berichten brachten de bevolking natuurlijk nog in droeviger stemming. Er waren deze dag meer dan 8000 vluchtelingen in de stad, niettegenstaande reeds duizenden in de richting van Ieper en Diksmuide vertrokken waren.

De volgende dag werd door de patriotten de inname van Lemberg door de Russen gevierd. Intussen werden de bruggen in de omgeving der stad door de Belgische gendarmen en de burgerwachten opgeblazen. In de loop van de voormiddag had een Duitse vlieger een bom geworpen, die in de Weldadigheidsstraat ontplofte en er een vrouw licht aan het hoofd kwetste. Alle ruiten en meubelen der omliggende huizen werden stukgeslagen. Dezelfde dag kwam het nieuws toe dat Rijsel door de Duitsers bezet was. Het schepencollege besloot nog dezelfde dag volgende proclamatie te laten uitdelen aan de burgers:

Lever de wapens af!

Mechelen werd beschoten omdat, volgens de bewering van het Duitse legerbestuur, enige burgers op de troepen gevraagd hadden. Leuven werd om dezelfde reden platgebrand. Brussel werd met dezelfde vreselijke straf bedreigd, omdat op haar gebied een Duitse telegraafdraad afgesneden werd. In deze omstandigheden is het mijn plicht, de medeburgers te wijzen op het schrikwekkende gevaar, dat er aan verbonden is, vijandelijkheden tegen de Duitse soldaten te beginnen.

De dader van een aanslag tegen een Duitse soldaat zal door hen zonder twijfel doodgeschoten worden: de gemeente, waartoe hij behoort zal platgebrand worden en onschuldige mannen, vrouwen en kinderen zullen voor een nutteloze en dwaze lichtzinnigheid te boeten hebben.

Prent u dit in de hersenen en lever de wapens, die nog in uw bezit zijn op het politiecommissariaat af. Ge moet u onthouden van elke vijandelijkheid! Het is de burgers ten strengste verboden te schieten. Ge moet de inhoud van deze bekendmaking voortvertellen en er met de politie op waken, om de misbruiken te keer te gaan. Dat is het enige middel om onze dierbare vaderstad te redden van de verwoesting en ellende, die andere Belgische steden te beurt gevallen zijn.

Ik reken op u en wanneer ge naar mij luistert, zult ge ook op mij mogen rekenen. Ik zal altijd het algemeen welzijn verdedigen.

De burgemeester,

E. Braun

In de vroege van de 7^e september liepen de mensen weer samen. In de richting van Melle hoorde men geweervuur en het donderen der kanonnen. Weer riep men: "De Duitsers komen naar Gent".

In de loop van de dag hoorde men bijzonderheden. De voorposten van de burgerwacht en oorlogsvrijwilligers, die in de dorpen ten zuiden en ten oosten van Gent ingekwartierd lagen, waren op ulanen gebotst, en er hadden bloedige schermutselingen plaats. Ze hadden zich voor de overmachtige Duitsers, die uit Brussel hulp kwamen bieden, moeten terugtrekken.

De commandant van de Brusselse burgerwacht was in dit gevecht gesneuveld en zijn lijk, alsook enige gekwetsten werden per auto naar Gent gebracht. Niettegenstaande het verbod, liep iedereen naar Melle om het slagveld te zien. De elektrische tram van het Arsenaal naar Melle had de dienst opgeheven en de politie wilde de inwoners van Gent, Ledeberg en Gentbrugge, verhinderen de grenzen van hun gemeente te overschrijden. Nadere bijzonderheden werden door de bladen gemeld. 3000 Belgen waren van Sint-Niklaas naar Dendermonde teruggekeerd en waren bij Kwatrecht op een Duits leger gestoten. Men vertelde, dat de Belgen overrompeld geweest waren door het feit dat de directeur der blauwselfabriek, die een Duitser was, kanonnen, die in zijn blauwselfabriek opgesteld waren, in werking gebracht had. Dit verhaal werd nog dikwijls opgedist en een groot gedeelte der bevolking hechte er geloof aan.

's Namiddags meldde men, dat de militaire gouverneur en de censuur (de tweede!) hals over kop gevlucht waren. De burgerwacht werd door trommelslag opgeroepen. Ze moest zich bij de Nieuwe Wandeling bevinden en zou van daar op Brugge aanrukken.

's Avonds kwam een Luikse burgerwacht, Wiser, die als voorpost bij Kwatrecht dienst gedaan had, in de stad en vroeg burgemeester Braun te spreken. Hij verklaarde van generaal von Böhn, die zich voor Gent bevond, opdracht gekregen te hebben, de burgemeester een brief te bestellen. Men had hem zijn woord van eer doen geven; met of zonder antwoord

zou hij terugkomen, daar hij gevangen was. Indien hij niet gehoorzaamde, zou men hem bij een volgende gelegenheid doodschieten.

De brief, die hij overbracht, bevatte ongeveer het volgende:

Mijnheer de burgemeester,

Ik ontving de mededeling, dat de burgerwacht, die zich te Gent bevindt, opnieuw gewapend werd. Ik zie dus, dat ik bij het binnenkomen te Gent zal af te rekenen hebben met de tegenstand van deze burgerwacht en, zoals ik trouwens in de laatste dagen ondervond, ook met die van de bevolking.

Ik ben niet van plan vijandelijkheden te ondernemen tegen vreedzame burgers, doch werp alle verantwoordelijkheid van mij af, in geval bij mijn aankomst te Gent, gewapende weerstand geboden wordt. Ik zal ten andere zulke weerstand met alle middelen, die in mijn macht zijn, weten te breken.

Om het gevaar, dat voor u daaruit zou spruiten, te vermijden, verzoek ik u morgen de 8^e september 's voormiddags om 9 uur, onder bescherming der witte vlag naar mijn hoofdkwartier te Oordegem te komen. Ik zal u de voorwaarden mededelen; indien ge die voorwaarden stipt vervult, zal ik er aan verzaken, de stad, die nu een verzamelaarsplaats voor burgerwachten is, geweld aan te doen. Indien ge geen gevolg geeft aan mijn verzoek om naar hier te komen, zult ge er de gevolgen van te dragen hebben".

Burgemeester Braun, die met het schepencollege nog dezelfde avond beraadslaagde, reed de volgende morgen in gezelschap van Wiser naar Oordegem om met generaal von Böhn de bezetting van Gent te bespreken.

De onderhandelingen werden eerst in het Frans en dan in het Duits gevoerd. Generaal von Böhn verklaarde zich er mee akkoord, dat Gent niet zou bezet worden. Hij verlangde echter dat de zich daar bevindende burgerwacht onmiddellijk ontwapend en de wapens aan hem zouden afgeleverd worden. Bovendien vorderde hij verder dat de stad hen tegen betaling in bons voor 's avonds zes uur 150.000 kg haver, 200.000 sigaren, 1000 flessen mineraalwater, 400 m verbandstof, 100 rijwielen, 10 motorfietsen, een aantal onderdelen voor auto's, een massa sublimaatpastillen en nog allerhande artikelen zou leveren.

Hij verklaarde tenslotte, dat hij de stad Gent, die tegen zijn troepen niets ondernomen had, geen verdere lasten zou opleggen en dat krijgsgevangene Wiser in vrijheid gesteld werd en naar Gent mee kon terugkeren. De burgemeester omhelsde deze laatste en nam hem mee in zijn auto. Te Gent werd hij op het Stadhuis vreugdevol begroet door het schepencollege, dat in bange afwachting was. Hij deelde de inhoud van zijn onderhandelingen mee en liet ze ook bekendmaken aan de menigte, die voor het Stadhuis opeengepakt stond.

Het nieuws, dat de Duitsers de stad niet zouden bezetten, liep uit op een vreugdebetoging, en een begeesterende ovatie viel de burgemeester vanwege het publiek ten deel. Het nieuws was spoedig overal bekend.

Intussen dreigde een onverwacht incident het succes der onderhandelingen teniet te doen en de stad aan groot gevaar bloot te stellen. Een Duitse auto bezet met twee man, waarvan één stuurde en de andere het geweer gereed hield om te schieten, kwam te Gent aan om op het Stadhuis een bericht af te geven. De auto was aan het Zuidstation voorbijgereden en nam de verkeerde weg. Hij reed de Lammerstraat op en sloeg de Sint-Pietersnieuwstraat in naar het Sint-Pietersplein toe. Daar zegde men aan de Duitsers, dat zij een verkeerde weg genomen hadden. Men keerde de auto, en deze reed terug.

Aan de hoek der Lammerstraat ontmoette hem de Belgische luitenant Kervijn, die insgelijks in een auto zat. Deze laatste was gewapend met een machinegeweer. Niettegenstaande het geroep van het volk: "Niet schieten!" maakte de luitenant zich toch gereed en schoot. Het grootste gedeelte der lading vloog gelukkig door een der vensters van het lokaal der Socialisten en sloeg er een gat in de muur.

Een Duitser werd echter getroffen in de hals. De Belgische luitenant reed ijlings weg, en enige burgers droegen de gekwetste naar het Instituut de Kerchove in de Pollepelstraat. De andere Duitser werd intussen beschermd door de politie

en men verwittigde burgemeester Braun. Onmiddellijk kwam hij bij de gekwetste Duitser en reed daarna met Amerikaanse onderconsul Van Hee, die later met de Duitsers op weerzinwekkende wijze de zwendelaar speelde, naar generaal von Böhn om hem het geval uit te leggen en de uitvoering van von Böhn's bedreiging te verhinderen.

De aanwezigheid van de Amerikaanse onderconsul, die toevallig in de straat woonde, waar het incident voorviel, en die beweerde, dat hij het zien gebeuren had, was zeer nuttig. Inderdaad, generaal von Böhn, die meende, dat zijn soldaten in de stad door burgers aangevallen waren, maakte zich gereed om Gent onder zwaar geschut te brengen. Van Hee verklaarde echter onder eed, dat het uitsluitend soldaten geweest waren, die de schermutselingen hadden meegemaakt en ten slotte liet zich generaal von Böhn toch overtuigen.

Burgemeester Braun, die 's namiddags om 2 uur naar de Duitse bevelvoerder vertrokken was, bleef meer dan 3 uur weg. De stad was reeds vol lugubere berichten. Sommige mensen meenden te weten, dat de burgemeester door de Duitsers als gijzelaar vastgehouden werd en dat hij daarna "volgens de bekende Duitse methoden" kortweg doodgeschoten was. Het zou overigens niet lang meer duren voor de stad in puin zou gelegd worden door Duitse granaten.

Maar eindelijk om 5 uur vloog de mare door de stad, dat de burgemeester gaaf en gezond teruggekomen was op het

Stadhuis. Dit was ook zo. Men zag het hem aan, dat hij tevreden was en hij werd weer uitbundig toegejuicht, toen hij uit zijn auto stapte. Duizenden vrouwen en mannen verwelkomden hem, toen hij rap de trappen van het Stadhuis besteeg om het schepencollege en de journalisten verslag uit te brengen over zijn nieuwe onderhandelingen. Hij zegde, dat het ditmaal niet zo gemakkelijk van stapel gelopen was als de vorige morgen. Hij had herhaaldelijk de hele toedracht der zaak moeten uitleggen, maar ten slotte had men hem, dankzij de hulp van de Amerikaanse onderconsul, toch volledig vertrouwen geschonken, en daarbij had generaal von Böhn bevestigd, dat de bepalingen van de overeenkomst niet zouden verzwaaard worden. De opgeëiste waren moesten op tijd geleverd worden, en de gekwetste soldaat zou onder de bescherming der Verenigde Staten gesteld worden; men mocht hem niet als krijgsgevangene behandelen en hij moest na zijn genezing weer in de rangen van het Duitse leger ingedeeld worden.

"Ik hoop slechts" zo sloot burgemeester Braun zijn verslag, "dat onze militaire machthebbers niets tegen mijn onderhandelingen zullen hebben".